

Nåsträkten

Nåsträkten är känd sedan senare delen av 1700-talet, men det är först mot mitten av 1800-talet som ett mer enhetligt dräktskick utvecklats. Den har aldrig varit ur bruk fram till den dag i dag är, men det säger sig självt att dräkten har förändrats under denna långa tid. Påverkan av klämodet, tillgången på olika material, en viss strävan efter förenklingar och skräddarens eller sömmerskans skicklighet är några av de faktorer som påverkat dräktens utseende. Nåsträkten kunde förr variera beroende på vid vilket tillfälle den skulle bäras. Särskilda kläder för olika kyrkliga högtider är kända, t. ex. sorgdräkt, konfirmationsdräkt och bröllopskläder. Där fanns också en vinterdräkt av fårskin.

Den Nåsträkt som här beskrivs är den variant av Nåsträkten som kommit att bli den vanligaste under senare delen av 1900-talet. Några varianter från 1900-talet visas också. Nyproducerat material och viss sömnadsbeskrivning finns att tillgå hos Nå Hemslöjdsförening, Nickusboden.

Kvinnodräkten

Kvinnodräkten består av kjol, snörliv (livstykke), blus (överdel eller *yvdel*), förkläde, halskläde, mössa, liten kjolväska (*priska*), röda strumpor, svarta skor och ev. hjärtvärmare och svarttröja. Ett dräktsmycke håller samman halsklädet.

Kjol och snörliv

Tyget är ett handvävt halvylletyg med smala ränder på längden i svart, blått, mörkbrunt, grönt och svart-vitt fläckgarn på röd botten. **Kjolen** rynkas så att endast den röda bottenfärgen framträder i rynkningen, och över rynkorna sys en linning. Sprundet sitter mitt fram och kjolen häktas ihop. Vanligen brukar man inte heller rynka kjolen mitt fram. Kjolen har nertill en ca 7 cm bred kant av klarrött kläde och avslutas med en flerfärgsvirkad s.k. *fläta*. Kjolen bör sluta ca 25 cm från golvet.

Tidigare kunde snörlivet och kjolen sys i olika randade tyger och användas oberoende av varandra. Numera brukar bägge delarna sys i samma tyg, och livet brukar sys fast vid kjolen.

Snörlivet är fodrat med tunt linne eller bomullstyg och har en särskild skärning. Det snörs med tennsöljor (maljor) och ett rött ylleband.

Blus – Yvdel

Yvdelen sys av tätvävt vitt bomullstyg, halvlinne eller hellinne. Manschetter, slå framtill och krage kan antingen prydas med en maskin- eller handgjord uddspets, frivoliteter eller broderier. Broderierna kräver att man räknar trådar, vilket innebär att den som vill brodera på manschetter och krage måste välja halv- eller hellinne. Manschetterna knäpps med knappar eller manschettknappar.

Förkläde och halskläde

Förklädet sys av blommigt yllemuslin eller kattun. Det kan också vara hemvävt randigt. Till förklädets 'lining' används ofta mönstervävda band (rött och vitt) med tofs eller rött band med liten tofs. Bandet bör vara 2–2,5m långt så att den ena tofsen når ner till kjolens fläta när bandet knutits.

Halsklädet sys av blommigt yllemuslin eller kattun. Vanligtvis utgår man från en kvadratisk tryckt schal som delas. Det formsys, fodras med tunt bomullstyg och kantas med en frans knuten av ullgarn. Ullgarnet skall ha samma färg som bottenfärgen på halsklädet. Äldre halskläden kunde också sys av silkesschalar för extra högtidliga tillfällen. Äldre bevarade förkläden och halskläden visar att färg- och mönstervariationen var mycket stor. Bottenfärgerna varierar liksom de tryckta mönstren. Eftersom detta var en handelsvara köpte man det man kunde få tag på som var "snarlika".

Huvudbonader

Till dräkten hör huvudbonad. Flickmössor och den vuxna kvinnans huvudbonad skiljer sig åt.

Flickmössorna sys av blommigt yllemuslin eller kattun som en "kullmossa" med en veckad spets som pressas uppåt. Ofta är mittpartiet av mönstrat sidenband.

Den vuxna kvinnans hätta kan antingen sys av blommigt yllemuslin eller kattun och fodras med vitt bomullstyg eller virkas av tunt yllegarn i flerfärgsvirkning. Under hättan bär den gifta kvinnan en s.k. *käringhatt*, sydd av vitt, tunt bomullstyg eller linne,

och den kantas med en styvtärkt, knypplad (helst) eller maskintillverkad spets.

Kjolväska – Priska

Priskan kan vara av äldre typ av svart, möjligen blått, kläde som broderas med ullgarn med geometriska mönster, skinnkant och krok eller bygel med krok. Den kan också vara av nyare typ med broderade blommönster och bygel eller broderat band.

Strumpor och skor

Strumporna är röda. Ursprungligen var det yllestrumpor men nu används även andra material. Skorna är svarta. Gärna med slejf och spänne.

Hjärtvärmare

Hjärtvärmaren bars ovanpå dräkten. Den flerfärgvirkas av tunt ullgarn.

Svarttröja

Svarttröjan bars vid mer högtidliga, allvarsamma tillfällen som t ex i kyrkan. Den sys av svart kläde och fodras med tunt linne eller bomullstyg. Den är figursydd, har kort skörtl, två sprund bak samt sprund i ärmarna och kantas runt halsöppningen med rött band.

Mansdräkten

Mansdräkten består av byxor med hängslen, skjorta och ”fluga”, väst, strumpor med strumpeband och skor, samt ev. stickgärdströja, svarttröja, vit eller svart långrock och *rukhätta* eller hatt.

Byxor med hängslen

Byxorna sys av gult mollskin eller skinn. De hålls uppe med hängslen som kan vara flerfärgsvirkade eller tvåändsstickade eller broderade med blommönster på svart kläde och en hissanordning s.k. *spel*.

Skjorta och ”fluga”

Skjortan sys av vitt tätvävt bomullstyg, halvlinne eller hellinne. Kragen och manschetterna kan vara försedda med broderier i enlighet med äldre bruk, men ett enklare, och senare, alternativ är att kanta med hand- eller maskinvävda band. Manschetterna knäpps med manschettknappar eller knapp och knapphål. Runt om skjortkragen knyts ett mönstervävt eller randigt band i rosett.

Väst

Västen sys av handvävt randigt halvylletyg. Skärningen är speciell för Nås. Den dubbelknäpps och fodras med linne.

Strumpor med strumpeband och skor

Strumporna är blå yllestrumpor. Strumpebanden är flätade band i tunt ullgarn, rött, grönt, gult och blått, och de avslutas med tofsar. Skorna är svarta, gärna med slejf och spänne.

Stickgärdströja

Stickgärdströjan har ett liv av grönt kläde och ärmar i tvåändsstickning. Ärmarna stickas i svart och rött tunt ullgarn.

Svartröja och långrock

Svartröjan sys av svart kläde och fodras med linne eller bomullstyg. Långrocken sys i svart eller vit vadmal och fodras med linne. Den svarta rocken användes i kyrkliga sammanhang medan den vita användes i profana sammanhang.

Rukhatta

Rukhattan är en röd mössa med dubbel grön, möjligen blå, kant, stickad i tunt ullgarn. Den bärs i profana sammanhang medan hatt kan användas vid mer högtidliga tillfällen.

Småbarnsklädsel

Barnen, både pojkar och flickor, gick i kolt under tidigt 1900-tal, ett praktiskt och ledigt plagg. Något olika skärning för pojkar resp. flickor. En praktisk, vändbar ”bak- och framlapp” i blommigt tyg.

Ofta använder man en vuxendräkt i ministorlek till barnen.

Uppgifterna om Nåsdräkten sammanställda av Karin Sivertsson, Nås Hemslojdsförening i samarbete med Skans Vicky Airey, Margareta Jonth och Inger Larsson.

Foton:

Bild 1,2,4,5,6,7,8,9,10. Karin Sivertsson

Bild 3, 12 Margareta Jonth

Detta material får inte kopieras eller användas utan tillstånd från upphovsmännen.

Nås Hemslojdsförening tel.0281-30252 e-post: info@nas.hemslojden.org